

Examenwerk – onderwijs en bedrijfsleven samen sterk

□ Annie Kempers-Warmerdam en Annemarie de Knecht-van Eekelen

In april van dit jaar kreeg een redactielid van EXAMENS een uitnodiging voor de 'Dag van de Examinering voor beroepsonderwijs, bedrijfsleven en politiek'. De Dag van de Examinering was een initiatief van de stichting Examenwerk om beroepsonderwijs en bedrijfsleven bij elkaar te brengen. De redactie was op die dag verhinderd, maar het programma was de aanleiding voor een gesprek met de organisator van dit evenement, de stichting Examenwerk. Wij spraken met Harry de Bruijn, voorzitter van Examenwerk, en senior adviseur André van Voorst.

Het ontstaan van Examenwerk

Harry de Bruijn, die ook voorzitter is van de Stichting Horeca Examens (SHE) en lid van het College van Bestuur van ROC Mondriaan, vertelt hoe Examenwerk is ontstaan. Hij onderscheidt daarin vier fasen die als mijlpalen het bereikte resultaat weergeven.

Mijlpaal 1: inrichting landelijke sectorale itembanken

Op verzoek van het bedrijfsleven is de SHE tien jaar geleden gestart met een examenbank. De reden was duidelijk: opleidingen in de horeca kenden allemaal verschillende diploma's waarvan de waarde voor het bedrijfsleven weinig inzichtelijk was. De wens tot harmonisatie van examinering werd zowel door het bedrijfsleven als door de onderwijsinstellingen breed gesteund, wat leidde tot de gezamenlijke oprichting van de SHE. In de sectoren brood & banket en

toerisme & recreatie was in deze periode eenzelfde proces in gang gezet. Onderwijsinstellingen en het Nederlands Bakkerij Centrum (NBC) hebben een gezamenlijke intentieverklaring ondertekend. De oprichting van de SLEBB (Stichting Landelijke Examenbank Brood & Banket) was een feit. De LTTR (Landelijke Toetsvragenbank Toerisme & Recreatie) is onder regie van de toenmalige OTR (Onderwijscentrum Toerisme en Reizen) opgericht.

De LTTR, SHE en SLEBB zijn allemaal zelfstandige stichtingen met een eigen bestuur. In de stichtingen zijn bedrijfsleven (met werknemers en werkgevers) en onderwijs even zwaar vertegenwoordigd, waarbij de voorzitter altijd iemand uit het onderwijs is.

Examenwerk besteedt het beheer van de examenbanken uit aan Kenwerk, kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven voor horeca, bakkerij, reizen, recreatie en facilitaire dienstverlening. Kenwerk heeft specifiek voor die beheersfunctie een organisatie ingericht voor het ontwikkelen, vaststellen en leveren van beoordelings- en exameninstrumenten. "Kenwerk is de 'preferred supplier' van Examenwerk, en een belangrijke strategische partner. Kenwerk heeft geen zeggenschap in de organisatie van Examenwerk. Dit is een unieke situatie", aldus De Bruijn.

Mijlpaal 2: lidmaatschap scholen

Op naar de volgende mijlpaal die bereikt werd toen 32 scholen met onderwijs voor de horeca, 24 scholen voor de bakkerij en 28 scholen voor toerisme lid werden en gebruik gingen maken van de centraal ontwikkelde examens. Bij de SLEBB deden alle onderwijsinstellingen mee. Een beperkt aantal onderwijsinstellingen bij de SHE en LTTR deed niet mee. Argumenten om niet mee te doen waren bijvoorbeeld de kosten, het kleine aantal studenten of weerstand om examens uit handen te geven. Vervolgens kwam het verzoek van particuliere oplei-

ders om toegelaten te worden tot de SHE. Er waren geen argumenten om dat niet te doen, al moesten de statuten er wel voor worden aangepast. Nu is een zetal particuliere opleiders lid; het zijn allemaal erkende opleiders die zijn opgenomen in het centraal register beroepsopleidingen (crebo). Ook bij de LTTR is een aantal particuliere crebo erkende opleiders aangesloten. Bij de SLEBB is dit niet het geval.

Mijlpaal 3: oprichting stichting Examenwerk

Er waren dus drie afzonderlijke stichtingen die Kenwerk de opdracht gaven om examenmateriaal te laten ontwikkelen. De LTTR, SHE en SLEBB hebben gezamenlijk vastgesteld dat de marktpartijen rechthebben op optimale efficiency, transparantie, flexibiliteit en benutting van samenwerkingsmogelijkheden in het kader van examinering. Hierbij gaat het om het leveren van instrumenten en diensten ter ondersteuning van examinering. Samenwerking zou kosten besparen op

het gebied van eenduidige examenproducten, communicatie, kwaliteit en organisatie. In februari 2010 is de stichting Examenwerk opgericht.

Mijlpaal 4: ontwikkeling examenhandboek

De laatste mijlpaal is bereikt door het gezamenlijk ontwikkelen van een examenhandboek. Met het handboek wordt de onderlinge kwaliteit geborgd. Het ontwikkel- en vaststellingsproces van Examenwerk is nu transparant en de stichting kan aangesproken worden op die kwaliteit. Examenwerk heeft daarvoor ook een garantieregeling voor haar gebruikers. De stichting borgt zelf de kwaliteit door onder meer tweemaal per jaar de beoordelings- en exameninstrumenten en de afnameprocedures te controleren. Wellicht komt er ook nog een keurmerk van Excenter, de Vereniging Exameninstellingen Onderwijs Bedrijfsleven, waarmee Examenwerk samenwerkt. Allemaal initiatieven die genomen zijn om de kwaliteit verder te borgen.

Examenwerk

Examenwerk biedt beoordelings- en exameninstrumenten voor beroepsopleidingen in de sectoren toerisme en recreatie, horeca, facilitaire dienstverlening en brood en banket. Examenwerk zorgt ervoor dat deze instrumenten aansluiten bij de spelregels van de overheid.

Examenwerk is voortgekomen uit de drie afzonderlijke stichtingen: LTTR (*Landelijke Toetsvragenbank Toerisme & Recreatie*), SHE (*Stichting Horeca Examens en facilitaire dienstverlening*) en SLEBB (*Stichting Landelijke Examenbank Brood & Banket*). De samenwerking van de stichtingen binnen Examenwerk maakt de ontwikkelkracht groter en bespaart kosten voor de afnemers van examendiensten en -instrumenten. Bovendien hebben deelnemende onderwijsinstellingen één aanspreekpunt.

De LTTR, SHE en SLEBB ontwikkelen de beoordelings- en exameninstrumenten samen met het bedrijfsleven en het onderwijs. De kennis op het gebied van beoordelen en examineren zet Examenwerk op maat in bij onderwijs en bedrijfsleven.

Examenwerk levert de volgende producten:

- ontwikkelingsgerichte meet- en beoordelingsinstrumenten
- kwalificerende exameninstrumenten (proeve, praktijkopdracht, panelgesprek, praktijkmap)
- beroepsgerichte taaltoetsen
- handleiding en training voor beoordelaars

Zie verder <http://www.examenwerk.nl/>

Examenwerk is een initiatief van: **LTTR - SHE - SLEBB**
Examens voor onderwijs en bedrijfsleven

Bedrijfsleven en onderwijs betrekken bij bestuur, ontwikkelen en vaststellen van instrumenten

Werkwijze

Ontwikkelwerk

In Examenwerk werken onderwijs en bedrijfsleven samen; de onderwijsinstellingen zijn samen eigenaar van de examenproducten. In het proces van ontwikkelen en valideren van examens zijn alle partners betrokken en verantwoordelijk. De betrokkenheid van het bedrijfsleven is een groot en gewaardeerd goed. Van Voorst: "Het kost geen moeite om mensen te krijgen voor commissies en ontwikkelnetwerken. Vanuit het bedrijfsleven is er veel animo om deel te nemen aan ontwikkelnetwerken. In de ontwikkelnetwerken wordt kennis over beoordelen gedeeld, deskundigheid van de deelnemers bevorderd en ondersteuning geboden bij de implementatie van beroepsgerichte instrumenten. Examenwerk streeft naar een optimale aansluiting van haar beoordelingsinstrumenten bij de specifieke wensen van de deelnemende onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven en ontwikkelt en implementeert daarom samen met hen de instrumenten."

Garantie op kwaliteit

De onderwijskundigen van Examenwerk organiseren de productie van examens met onderwijs en bedrijfsleven. De valideringscommissie beoordeelt of het materiaal geschikt is. Examenwerk levert de examenproducten aan de opleidingen en staat garant voor de kwaliteit van de producten mits de opleiding ze ongewijzigd gebruikt; daarvoor moet de opleiding ook een verklaring tekenen. Van Voorst: "De procedure gaat als volgt: de Inspectie van het Onderwijs beoordeelt een examenproduct van Examenwerk in een steekproef bij een onderwijsinstelling. Indien er een positief oordeel is gegeven voor het product dan controleert de Inspectie alleen de afnameprocedure bij de school. De school geeft het diploma af."

Cirkel van verbinding

Er vindt regelmatig een evaluatie plaats en elke twee jaar wordt de klanttevredenheid onderzocht. Om de samenhang in het proces van examenontwikkeling voor alle betrokkenen te verduidelijken is de Cirkel van Verbinding gemaakt (zie figuur 1). Deze cirkel kwam uitgebreid aan de orde op de Dag van de Examinering waar deelnemers tijdens de workshops met elkaar

EXAMENWERK

Figuur 1. Cirkel van Verbinding

in discussie gingen over de waarde van het mbo-diploma, de kwaliteit van beoordelaars en het landelijk, regionaal of sectoraal uitvoeren van examinering. Die dag was erop gericht om alle betrokkenen ook fysiek met elkaar in contact te brengen en dat is uitstekend gelukt. Er was heel veel belangstelling van ontwikkelaars, bedrijfsleven, scholen, MBO Raad, SBB en ministerie van OCW.

Deskundigheidsbevordering

Anders dan je misschien zou verwachten, is de ervaring bij Examenwerk dat het bedrijfsleven bij examinering coulanter is dan de school. Om het niveau van examineren te handhaven, worden praktijkopleiders voortdurend bijgeschoold. Het niveau van beoordelaars in de branches verschilt: er wordt gewerkt met een systeem van flexibele examinering in de praktijk. Beoordelaars worden getraind, waarbij de norm wordt bepaald door de examenproducten van Examenwerk, niet door de beoordelaars. Door scholing van beoordelaars en werken aan het bewustwordingsproces van

Examenwerk draagt proactief bij aan het standaardiseren van de examinering voor haar sectoren

EXAMENWERK

examinatoren bevordert Examenwerk het objectief beoordelen. Door het inzetten van meer meetmomenten, meer beoordelaars en meer instrumenten wordt met de meting een objectief en valide oordeel geborgd. In de praktijk komen onderwijs en bedrijfsleven nu steeds dichter bij elkaar.

Visie op examens

Examenwerk maakt geen kwalificerende theorietoetsing. Het gaat erom vast te stellen of een kandidaat voldoende kennis heeft, de techniek en vaardigheden beheerst en de juiste houding laat zien. Dit moet leiden tot het gewenste eindresultaat of product. Daarbij moet ook het proces goed uitgevoerd zijn. De wijze van toetsen moet hierop aansluiten. Als het onderwijs op deze manier is ingericht, het leerproces een doorlopende lijn is en er regelmatig voortgangsmetingen zijn, zal het eindproduct goed zijn en dat blijkt in het examen.

Examenwerk werkt niet met afvinklijstjes. De nieuwe kwalificatiedossiers zijn opgesteld op basis van kritische beroepssituaties. De student moet voldoen aan de indicatoren uit het kwalificatiedossier. Daarvoor gebruikte Examenwerk aanvankelijk een tweepuntsschaal (onvoldoende - voldoende), maar van overheidsweg wordt nu tenminste een driepuntsschaal vereist. Dat is nu dus: onvoldoende = niet aan de norm voldoen van beginnend beroepsbeoefenaar, voldoende = voldoen aan de norm; goed = excellerend op een aantal punten. Het bedrijfsleven heeft hier meer dan voldoende aan, dat wil geen 5-6jes cultuur; scholen daarentegen geven liever cijfers.

De toekomst

Examenwerk heeft geen concurrenten in de branches

die in de aangesloten stichtingen vertegenwoordigd zijn. Examenwerk streeft ernaar om zelf de standaardisering voor de beroepsexamens voor de sectoren te leveren. Als die standaarden erkend worden door de branche en door de opleidingen, zijn er geen externe centrale examens en opgelegde standaardisatie nodig. De opleidingen en de examens vormen dan een geïntegreerd geheel dat gedragen wordt door de sector zelf. In feite is er dan sprake van een vorm van gestandaardiseerde examinering, maar dan op vrijwillige basis.

Examenwerk gaat een complete dekking van de examens in de betrokken sectoren leveren. En inkopen van landelijke examens wordt de trend, zodat uiteindelijk alle opleidingen hetzelfde examenmateriaal gebruiken waarmee de intrinsieke waarde van de diploma's geborgd is.

U bent pas echt tevreden als ...

Harry de Bruijn: "Ik ben pas echt tevreden als de deelnemende onderwijsinstellingen, de studenten en het bedrijfsleven tevreden zijn en vertrouwen hebben in de producten van Examenwerk. Het gaat hier niet om de Inspectie of het ministerie van OCW: als sociale partners het belangrijk vinden, dan ga ik als voorzitter van Examenwerk wel naar de minister."

André van Voorst: "Ik ben tevreden als de gebruikers overtuigd zijn van de standaard en de kwaliteit van de producten die Examenwerk levert; als Examenwerk de norm levert voor de branche."

□ Mw. dr. A. Kempers-Warmerdam en mw. dr. A. de Knecht-van Eekelen zijn resp. redacteur en hoofdredacteur van EXAMENS.

E-mail: secretariaat@examenkamer.nl.

In het volgende nummer van EXAMENS komen onder andere de volgende onderwerpen aan bod:

- De perceptie van hbo-studenten op de kwaliteit van toetsing
- Improving music performance assessment
- De logica van mondelinge toetsing
- Examens in bedrijf

EXAMENS 1, 2013 verschijnt in februari